



Een heel oud stilleven

Een van de eerste foto's die ooit gemaakt werd, was dit stilleven, rond 1827 vastgelegd door Joseph Nicéphore Niépce (1765-1833), bekend van het maken van de allereerste permanente foto en gezien als een van de uitvinders van de fotografie.

Een heel stil leven

Bijna 200 jaar later, tijdens de coronacrisis van 2020, lijkt de wereld weer een stilleven geworden te zijn, met vanwege de lockdown stille en verlaten straten, zoals dit plein in de Franse stad Caen op 17 maart van dat jaar. De beeldengroep op de voorgrond (La Caravane uit 2013, van de Nederlandse kunstenaar Joep van Lieshout) symboliseert trouwens de keuze tussen het bekende en het onbekende, met name in crisistijden.



Inhoud

Inleiding	7
Werk & arbeid	9
Wonen & (ge)bouwen	51
Mode & trends	87
Vervoer & infrastructuur	117
Grote denkers & wetenschap	163
Politiek & protest	201
Oorlog & opstand	251
Rampen & tegenspoed	297
Religie & rituelen	333
Reizen & toerisme	371
Vrije tijd, tradities & evenementen	407
Sport	469
Beroemd & berucht	523
Liefde & familie	565
Fotoverantwoording	600



Meisjes met zwavelstokjes

Deze stakende 'meisjes met zwavelstokjes', vooral Ierse fabrieksarbeidsters van de firma Bryant and May's, hadden alle reden voor hun protest: lage lonen, boetes voor allerlei kleinigheden en ongezonde werkomstandigheden. Het witte fosfor – naast andere giftige chemicaliën dat in de lucifers werd gebruikt – leidde tot phossy jaw, kaakgangreen met als gevolg uitvallende tanden, misvormingen (zichtbaar op de foto) en soms de dood. Een deel van het werk gebeurde thuis, waar kinderen soms vergiftigd raakten. Na een reeks weinig succesvolle stakingen genereerde de staking van 1888 dankzij de activiste Annie Besant veel publiciteit – vandaar ook deze foto. Uiteindelijk stemden de fabriekseigenaren in met de eisen.



Suiker

De suikerplantages van de Caribische eilanden waren een motor achter de slavernij geweest. Ook na afschaffing daarvan bleef het werk, zoals hier het oogsten van het suikerriet, zwaar en slechtbetaald. Deze groep werkers poseerde omstreeks 1905 voor een foto (boven) in het boek *Picturesque Jamaica* (Pittoresk Jamaica). 'Een opzichter rijdt over een suikerrietplantage in Indië', luidt het oorspronkelijk Duitse bijschrift bij deze foto (onder) van circa 1930. Java was destijds de grootste suikerrietproducent na Cuba. Het Nederlandse kolonialestelsel sloot aan op het al bestaande lokale feodale stelsel.



Slavernij

Op 19de-eeuwse foto's wordt weinig gelachen, maar de uitdrukking op de gezichten van deze katoenplukkende slaafamilie maakt de uitzichtloosheid van hun bestaan voelbaar. Volgens het oorspronkelijke bijschrift is de foto genomen op een plantage in Savannah, enkele jaren voor de Amerikaanse Burgeroorlog en de afschaffing van de slavernij. Een deel van de voormalige slaven zou voor eigen rekening gaan werken op de katoenvelden; andere trokken naar het noorden van de VS voor werk in de industrie. De foto is de helft van een stereoscopie of stereofoto, die bekeken in een speciaal apparaat diepte suggereert.



Beatles

Ondanks Elvis en de rock-'n-roll werd de hitparade begin jaren zestig in Europa nog gedomineerd door mierzoete crooners en de jonge generatie was daar meer dan klaar mee. De verlossende steen in de vijver was een bandje uit Liverpool. Terwijl hun muziek in latere oren vrij braaf klinkt vergeleken met de latere rock, is hun effect op het publiek niet meer geëvenaard: 'twist and shout', gillen – het raakte helemaal buiten zichzelf. In het decennium dat ze bij elkaar waren bleven de Beatles niet alleen zichzelf, maar ook de muziek als geheel vernieuwen.



B.B.

Brigitte Bardot (geboren 1934) inspecteert een Duitse Ihagee Exacta VX met telelens, in een bekende serie foto's genomen tijdens het draaien van de western *Viva Maria*. De aantrekkingskracht van het icoon 'B.B.' gold voor degenen die vielen voor haar uiterlijk, maar ook voor intellectuelen die moeilijke essays over haar schreven – haar carrière viel samen met de opkomst van de vrije vrouw en de vrije seks van de wilde jaren zestig.